

Bokmelding

**Geir Winje (red.), Halldis Breidlid, Lena Lybæk
og Ådne Valen-Sendstad.**

Grunnleggende felles verdier? Menneskerettigheter og religionspluralisme i skolen. Cappelen Damm Akademisk, 2017 (237 sider).

Anmeldt av Anders Aschim,

professor i religion, livssyn og etikk ved Høgskolen i Innlandet. Epost: anders.aschim@inn.no

I Prismet 4/2018 melde Per Bjørnar Grande dei to nye bøkene Schjetne og Skrefsrud (red.), Å være lærer i en mangfoldig skole og Sødal et al., Religioner og livssyn i skolehverdagen. Det er gode grunнар til å sjå Grunnleggende felles verdier? saman med desse to. Sjølv om det ikkje er sagt uttrykkeleg, ser også denne boka ut til å ta sikte på å dekke læringsutbyttet for den integrerte «modul for religion, livssyn og etikk» i faget Pedagogikk og elevkunnskap i den nye grunnskolelærerutdanninga.

Alt titlane gir gode indikasjonar om særpreget ved dei tre bøkene: Medan mangfald er nøkkelomgrepet i Schjetne og Skrefsrud, og religionar og livssyn i Sødal et al., er verdiar generelt og menneskerettar spesielt sentralt i Grunnleggende felles verdier?

Sjølv om lærebokpreget er tydeleg i somme kapittel, er likevel boka som heilskap ei fagbok som bør interessere ei breiare målgruppe. Spørjeteiknet i tittelen opnar for ein kritisk diskusjon av grunnleggjande sider ved skolens verdigrunnlag og verksemd. I den første av dei fem hovuddelane tar Halldis Breidlid for seg «Kulturarv og verdier i skolen». I tre kapittel drøftar ho sider ved dei viktigaste styringsdokumenta for skolen, Opplæringslova og læreplanverket (generell del), komplekse tekstar som er prega av politiske kompromiss og ulike, til dels motstridande interesser. Særleg problematiserer Breidlid omgrepet «kulturarv», med det kritiske spørsmålet om kven som får vere innanfor og kven som fell utanfor eit «nasjonalt, moralsk fellesskap» (s. 20).

Del 2 og 4, skrivne av Ådne Valen-Sendstad og Lena Lybæk, tematiserer menneskerettar på ulikt vis. Dette blir såleis eit tyngdepunkt i boka. I dei to kapitla om «Menneskerettighetene og skolen» gir Valen-Sendstad først ei oversikt og ei tolking av sentrale menneskerettar og menneskerettsdokument, med vekt på Barnekonvensjonen og med særleg fokus på skolen sitt ansvar for praktisering av barns menneskerettar. I kapitlet om skolens ansvar for å undervise om menneskerettar drøftar han problem som reiser seg på bakgrunn av ulik forståing både av det juridiske, moralske og politiske grunnlaget for menneskerettane og av sjølve innhaldet. Han argumenterer for ei tilnærming prega av «normativ

pluralisme» og agonistiske teoriar, «å anerkjenne motsetningar og rivalisering som uunngåelig og konstruktivt i et samfunn». Dette er vel det same som Lars Laird Iversen har karakterisert som «uenighetsfellesskap» i boka av same namn (2014), eit omgrep som er nytta av Breidlid og Winje i del 1 og 3, men ikkje her. På nokre punkt kunne bidraga i boka snakka betre saman.

Lybæk sine to kapittel om «Religioner og menneskerettigheter» drøftar først kortfatta ein del generelle problemstillingar: Kor universelle er eigentleg menneskerettane? Kva ligg i «religionsfridom»? Korleis er det med kvinner sine rettar? Deretter gjennomgår ho korleis representantar for ein del religiøse tradisjonar ser på forholdet mellom sin religion og menneskerettane, både potensial og problem. Skolesituasjonen er ikkje hovudfokus i denne delen.

Del 3 er skriven av Geir Winje og handlar om religions- og livssynsmangfaldet, i det norske samfunnet og i skolen. Etter mitt syn er dette eit høgdepunkt i boka forstått som lærebok, ikkje for faget KRLE, men som ei kort og fyndig samanfating av kunnskap alle lærarar treng. Det handlar om elevkunnskap. «Religion er en avgjørende faktor i livet for et økende antall elever, og læreren kan ikke lenger se religion som noe perifert, som ikke betyr noe i skolesammenheng. Hun kan heller ikke se Den norske kirke som det normale og andre trosretninger som 'unntak'», skriv Winje (s. 103). Sekulære livssyn er meir perifert behandla.

Del 5, også skriven av Winje, er eit lite oppslagsverk, «Hva bør læreren vite om religioner og livssyn?» Det er mykje godt stoff og praktiske råd her. Fokus ligg på praksisar og høgtider. Internt mangfald i dei ulike tradisjonane blir tematisert. Ideen er god, men verkar ikkje heilt gjennomarbeidd. Truleg vil mange ha behov for ei litt meir omfattande framstilling, til dømes Vebjørn Horsfjord si vesle bok Religion i praksis (2017).

Med tanke på lærarutdanninga er det prisverdig at vi så raskt har fått bøker som både dekkjer desse delane av elevkunnskapsfaget og tar del i den aktuelle debatten. Men samtidig med desse utgivingane foregår arbeidet med fagfornyning i grunnskolen og vidaregåande skole, eit arbeid som enno ikkje er avslutta og som rimelegvis vil ha konsekvensar for lærarutdanninga. Dette kan gjere at det snart blir nødvendig med nye utgåver av slike bøker som dette. Eitt døme: Grunnleggjende felles verdier? er skriven før den endelege godkjenninga av den nye «Overordnet del» i læreplanverket. Breidlid har fått med ein kortfatta kommentar til utkastet, men kapitlet hennar om læreplanen er i hovudsak ei tolking av den «Generell del» som har vore gjeldande til no. Likevel: Behovet er større enn problemet, og boka er eit velkome tilskot til faglitteraturen.